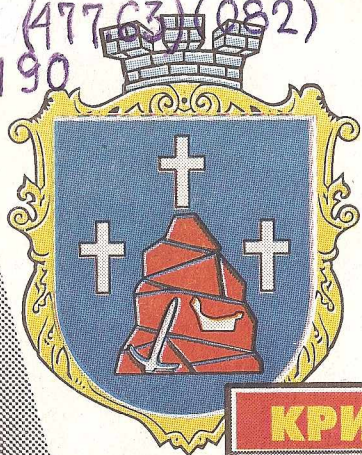
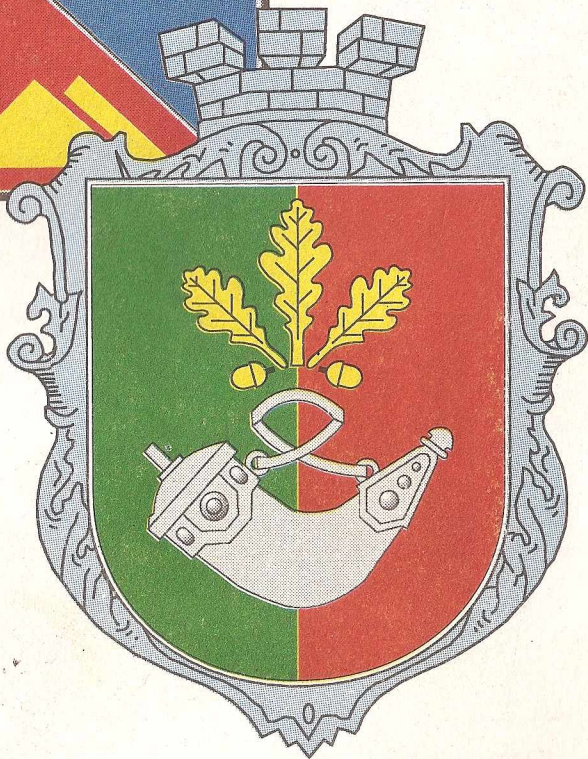

94 (477 63) (082)
490

ІСТОРІЯ КРИВОРІЖЖЯ

СУЧАСНИЙ
ПОГЛЯД
НА ІСТОРИЧНІ
ПЕРІОДИ,
ПОСТАТІ
ТА КРАСЗНАВЧІ
ДОСЛІДЖЕННЯ

САМОСТІЙНА РОБОТА УЧНІВ З КНИГОЮ ПРИ КРАЄЗНАВЧОМУ ДОСЛІДЖЕННІ

У січні 2001 року Президент України підписав програму розвитку краєзнавства. Важливою частиною програми є вдосконалення організації шкільного краєзнавства. Учні, вчителі мають покращити планування пошукової роботи, яка виступає основою для змістовних учнівських наукових робіт. Великий обсяг наукової інформації учень має добирати із писемних джерел, зокрема книг, періодичної преси. Набуття учнями відповідного досвіду самостійної роботи з книгою стає нагальною справою, в якій склалися апробовані вимоги та методи, що відповідають меті самостійної роботи учня з книгою. Якщо учень здійснює пошуки, робить аналіз матеріалів з історії краю, то передусім він пізнає, засвоює знання з наступною їх систематизацією, узагальненням, складанням тексту майбутнього повідомлення чи доповіді. Основою цієї роботи є структурний аналіз зібраного книжкового матеріалу, тобто виділення в ньому основних елементів системи наукових знань. До них належать наукові факти, поняття, закономірності, теоретичні положення, методи наукового дослідження.

Визначивши головні структурні елементи системи наукових знань, можна визначити загальні вимоги до накопичення їх через цілеспрямовану роботу з книгою різного тематичного й жанрового виду.

Практика самостійної роботи з книгою передбачає спеціальні знання й навички найбільш продуктивного засвоєння матеріалу. Виділяють три етапи читання: аналітичний - початковий, коли учень набуває техніки читання, аналізує слово і засвоює його зміст; систематичний, коли сприймається цілісна структура прочитаного речення; і автоматичний, коли процес читання не утруднює людину і вона може всю увагу зосередити на обміркуванні змісту.

Доцільно учню-краєзнавцю опанувати так звані партитурні читання, яке здобувають великим тренуванням, коли щомиті читач охоплює поглядом декілька рядків, абзац і навіть півсторінки, при цьому жодне слово не залишається поза увагою. Швидкісне читання має стати для учня допоміжним в оволодінні скарбами науки. Оскільки найбільш істотним в досвіді самостійної роботи з книгою є не швидкісне читання, а ціль і результати. Ознайомившись із книгою шляхом швидкісного читання, слід займатися поглибленим студіюванням, конспектуванням і виписками найбільш суттєвих думок, положень, осмисленням їх і т.д.

Велику корисну допомогу надають працівники бібліотек учням, загалом читачам, які послідовно набувають досвіду самостійної роботи з книгою. Бібліотечні працівники забезпечують своїх читачів інформацією про нові книги з визначеної теми через спеціальні стенди, через проведення читачьких конференцій, дискусій, часом за участю автора книги чи знавця творчості письменника. Варто звернути особливу увагу учнів, які досліджують краєзнавчі теми, на додаткові можливості бібліотечних установ у сприянні пошуку, відбору інформації з книг з історії, культури, економіки певної місцевості. Краєзнавчу інформацію бібліотечні працівники ретельно, систематично відслідковують, накопичують і складають загальну та краєзнавчу систему каталогів, картотек, інформаційних бюлетенів. Бібліотекарі допомагають читачеві орієнтуватися в книжкових фондах, відбирати книги для краєзнавчого дослідження, швидко визначитися у наявності потрібних книг у бібліотеках району, міста.

Досвід самостійної роботи учня з книгою необхідний для повноцінної пошукової, наукової діяльності у фондах музейних та архівних установ міста. Надзвичайно цінну для краєзнавчого дослідження інформацію у згаданих установах учень здобуває самостійною роботою над каталогами, описами, укажчиками, які складають працівники музеїв, архівів.

Систематичне, цілеспрямоване опанування досвідом самостійної роботи з книгою стає нормою для кожної освіченої, куль-

турної людини. Однак, навчитися брати з книги найбільш потрібні матеріали для наукової, зокрема, краєзнавчої теми, не так просто, як інколи видається досліднику-початківцю. Існує чимало рекомендацій, які стисло сформулювали у різний час видатні особистості. Ми вважаємо доцільним ознайомити молодь, учителів із думками Н.К.Крупської. Вона радила краще читати менше, але ґрунтовно, оскільки на її переконання, «ковтання» книги є непродуктивне заняття, і радила під час читання ставити перед собою такі завдання:

1. З'ясувати і засвоїти прочитані матеріали.
2. Зробити із прочитаного необхідні для пам'яті висновки.
3. З'ясувати, чому новому навчила прочитана книга.

Щоб вказані рекомендації забезпечили очікуваний результат від самостійної роботи з книгою, слід звернутися до найбільш перевірених технічних прийомів виділення чи фіксування отриманої інформації під час читання. Допускається (у власних книгах) підкреслювати окремі слова, речення, абзаци. Інколи це роблять різнокольоровими олівцями, але пам'ятайте, що легко прибрати підкреслення, зроблені простим олівцем. Загалом підкреслення полегшують процес засвоєння і запам'ятовування прочитаного.

Більш універсальним, економним та науковим способом фіксації цінної інформації під час самостійної роботи з книгою є виписки. Їх роблять у блокнотах, зошитах чи на окремих аркушах, картках. Виписувати дослівно або записувати слід своїми словами потрібну, найбільш істотну інформацію (теоретичні положення, хронологічні дати, статистичні дані, факти, події, явища, імена історичних діячів, крилаті слова, інші змістовні, важливі частини тексту книги). Вміння стисло робити виписки набувається з часом і стає звичним і зручним засобом накопичення наукової, освітньої, пізнавальної, виховної інформації.

Якщо ученя обмежений у часі і не може робити в книзі поміток, слід фіксувати на вкладних сторінках (аркушиках) буквально декількома словами зміст прочитаного, щоб до нього повернутися знову. Зберігати виписки краще в конвертах або в папці.

Книги, що становлять для читача особливий інтерес, недостатньо читати один раз - навіть ретельно та уважно. Аби використати їх зміст максимально, важливо через певний час знову їх перечитати, попередньо переглянути виписки, помітки, міркування, складені після першого ознайомлення з книгою. Під час повторного читання доцільно окремі частини прочитаного законспектувати чи зафіксувати у вигляді тез, поширеного плану.

Важливо, щоб за усіх умов, способів самостійної роботи над книгою учень робив аналіз прочитаного, критично оцінив висновки, виписки, важливі для теми його наукового дослідження. Самостійна робота з книгою має бути систематичною, удосконалюватися час від часу, тоді наступну книгу вибирають не випадково, а з метою зростання освітнього, культурного, наукового рівня учня, а читання книги сприяє формуванню громадянської свідомості, суспільної активності молоді людини.